

BOJOVÁ CESTA A VÝVOJ ČESKOSLOVENSKÉHO TANKOVÉHO A MECHANISOVANÉHO VOJSKA 1942—1955

Generál-poručík Vladimír Janko

Tankové a mechanisované jednotky mají v soudobých válkách významnou úlohu. Ani jedna velká operace Veliké vlastenecké války nebyla provedena bez hromadné účasti tankového a mechanisovaného vojska. V součinnosti s jinými zbraněmi svou vysokou průchodností, schopností širokého, prudkého i hlubokého manévru, při veliké mohutnosti palby i pancéřové ochraně byly onou silou, která umožňovala odrážet hromadné útoky nepřátelské pěchoty a tanků a ničit nepřítele prudkými protiztečemi v obraně. V útoku pak nejen pomáhá rychlému postupu pěchoty, ale prudkým pronikáním do hloubky nepřátelské obrany rozčleňovat jeho sestavu, narušovat tyl a velení, ovládat důležitá místa a držet je do příchodu hlavních sil, ničit přicházející zálohy, obklíčovat a spolu se vševojskovými svazky ničit velká nepřátelská uskupení.

Když soudruh Stalin hodnotil na slavnostním společném zasedání moskevského sovětu poslanců, stranických a veřejných organizací dne 7. listopadu 1941 příčiny dočasných neúspěchů Sovětské armády, uvedl: „Druhá příčina dočasných neúspěchů naší armády vězí v tom, že máme nedostatky tanků a částečně i letectva. V moderní válce je pěchotě velmi těžko bojovat bez tanků a bez dostatečné letecké ochrany. Naše letectvo předstihuje svou kvalitou německé letectvo a naši slavní letci si získali slávu neohrožených bojovníků, ale letadel máme přece jen zatím méně než Němci. Naše tanky předstihují svou kvalitou německé tanky a naši slavní tankisté a dělostřelci nejednou obraceli na útěk vychvalovaná německá vojska s jejich početnými tanky. Ale tanků máme přece jen několikrát méně než Němci. V tom je tajemství dočasných úspěchů německé armády. Není možno říci, že náš tankový průmysl pracuje špatně a dodává naší frontě málo tanků. Ne, pracuje velmi dobře a vyrábí nemálo výborných tanků. Ale Němci vyrábějí o mnoho více tanků, neboť mají nyní ve svých rukou nejen svůj tankový průmysl, ale i průmysl Československa, Belgie, Holandska a Francie. Nebýt této okolnosti, Rudá armáda by dávno rozbila německou armádu, která nejde do boje bez tanků a neodolává úderu našich jednotek, jakmile nemá převahu v tancích.“

Sovětská lidé pod vedením Komunistické strany Sovětského svazu vynaložili nesmírné úsilí, aby vybavili Sovětskou armádu nejdokonalejší bojovou technikou počítaje v to i dokonalé tanky, které by nejen kvalitou, ale i svým počtem zabezpečily vedle jiných zbraní převahu sovětských tankových jednotek nad tankovými a mechanisovanými jednotkami nepřítele.

Je pochopitelné, že sovětská vláda, vedení Komunistické strany Československa v Moskvě i velení našich jednotek v Sovětském svazu byly již od počátku formování našich jednotek v Sovětském svazu vedeny snahou, aby i naše nově se tvořící jednotky byly vybaveny nejdokonalejší bojovou technikou, všemi pro boj potřebnými zbraněmi i tanky.

Když 30. ledna 1943 odjížděl náš první polní prapor z Buzuluku na

frontu, probíhala po celé sovětské zemi mohutná akce na pomoc Sovětské armádě. Dělníci, rolníci i pracující inteligence vedle nevídaných pracovních výkonů odevzdávali finanční i hmotné prostředky na zakoupení tanků a letadel pro Sovětskou armádu. Naši občané v SSSR nezůstali stranou tohoto velikého úsilí; provedli sbírku, jejíž výtěžek, představující cenu asi tří tanků, poslali sovětskému velení s prosbou, aby za něj byly zakoupeny tanky a jejich řízení svěřeno československým vojákům. Souдруh Stalin tehdy zakončil děkovaný telegram slovy: „Vaše přání bude splněno.“

Po boji u Sokolova byl první polní prapor z jara roku 1943 vyveden na přeformování. Velitel frontu generál armády Vatutin plně podporoval návrh generála Svobody, aby při výstavbě 1. čs. samostatné brigády byl v jejím rámci vytvořen také tankový pluk.

To však nebylo po chuti tehdejší londýnské klíče, která dělala vše možné, aby nejen výstavbu, ale i boj našich jednotek všemožně sabotovala.

Představitel londýnské buržoasie zrádce Pika tehdy odevzdal sovětské vládě oficiální požadavek londýnské vlády, aby nebyl stavěn tankový pluk, ale jakýsi smíšený předzvědný oddíl, v němž by byla jen rota lehkých tanků a obrněných aut.

Přes odpor londýnských kruhů však sovětské velení umožnilo na zákrok soudruha Gottwalda výcvik našich vojáků i na nejlepších tehdy strojích T-34. Po několikaměsíčním výcviku v tambovském tankovém táboře byl zformován v 1. čs. samostatné brigádě 1. čs. samostatný tankový prapor, který měl kromě roty samopalníků, obrněných aut a lehkých tanků také rotu středních tanků, které nesly hrdá a všemu našemu lidu drahá jména — „Jan Žižka“, „Jánošík“, „Otakar Jaroš“, „Lidice“, „Ležáky“, „Podkarpatský partyzán“ a j.

1. čs. samostatný tankový prapor měl významnou úlohu v bojích za Kyjev, u Vasilkova, Žaškova, Bílé Cerkve, Buzovky a Ostrožan. Řada příslušníků tankového praporu byla vyznamenána vysokými sovětskými řády a medaillemi.

Po příchodu našich jednotek na Volyň byl tankový prapor přeměněn na pluk a nakonec v prostoru Černovice v létě roku 1944 na 1. čs. samostatnou tankovou brigádu, jejíž zřízení přes všechny intriky londýnské klíče bylo za pomoci moskevského vedení KSČ potvrzeno výnosem sovětského vrchního velení dnem 15. srpna 1944.

Organisace brigády vyžadovala velikého úsilí všech velitelů politických pracovníků i vojáků, neboť bylo nutno ve velmi krátké době vyvíjet značný počet vojáků na několika málo tancích, které zbyly po bojích na Ukrajině. Výcvik se prováděl intenzivně ve dne v noci.

Sovětské velení ponechalo v brigádě několik důstojníků-specialistů, kteří cvičili naše tankisty již v Tambově. Kromě toho velitelství 1. ukrajinského frontu pomáhalo včasným prováděním oprav, záložními součástkami i ostatním vybavením, posílalo ku pomoci zkušené důstojníky a umožňovalo našim tankistům vzájemný styk se sovětskými tankovými jednotkami k získání nejnovějších bojových zkušeností.

Důležitou úlohu při výstavbě tankové brigády měla organisace KSČ vedená osvětovým důstojníkem brigády Čenkem Hruškou, který mobilisoval všechny důstojníky, poddůstojníky a mužstvo k plnému zvládnutí

všech disciplin bojové a politické přípravy, k přesnému a včasnému provádění oprav i morálně politické přípravě k nastávajícím bojům.

Když vypuklo Slovenské národní povstání, byla tanková brigáda spolu s 1. čs. samostatným sborem přesunuta do prostoru Krosna a pokračovala tam během příprav k útoku v dalším výcviku.

Prvních bojů na přístupech k Dukelskému průsmyku se zúčastnila jen jedna tanková četa, avšak za několik dnů sovětské velení doplnilo brigádu dvaceti tanky T-34, které byly vzhledem k horskému terénu organisovány do dvou praporů po dvou rotách o pěti tancích, kdežto zbytek osádek pokračoval ve výcviku.

Významnou pomocí pěchotě byly naše tanky v bojích u Kobyljan, na výšině 534, o město Duklu, horu Gyrovou, Tylavu, Barvínek, Zyndranovou, Vyšší i Nižní Komárník a jiná důležitá místa, kde v horském, velmi zalesněném, těžko dostupném a silně zaminovaném terénu prokázali tankisté stejně jako příslušníci jiných druhů vojsk příklady skutečného hrdinství.

Kapitán Jasiok, kapitán Bílek, kapitán Vrána a řada dalších tankistů, kteří v bojích za svobodu, nezávislost i šťastnější, všeho vykořisťování zbavený život našich pracujících tam položili své životy, zůstanou světlým vzorem houževnatosti, hrdinství a pravého vlastenectví všem našim tankistům.

Na Dukelském průsmyku utrpěla brigáda stejně jako ostatní jednotky značné ztráty nejen na materiálu, ale i na lidech.

Právě této těžké situace se chopila znovu londýnská reakce, aby se pokusila zastavit a zvrátit vývoj našich jednotek, které se měly stát základem nové lidové armády. Nejenže všemožně brzdila povyšování a vyznamenání zasloužilých bojovníků a pomocí svých agentů rozšiřovala nejrůznější výmysly namířené na snížení bojové morálky vojáků, ale zcela nepokrytě vystoupila proti dalšímu doplňování brigády, až nakonec došel z Londýna rozkaz, kde se veliteli sboru nařizuje zrušit tankovou brigádu a těžký dělostřelecký pluk a jejich kádrů použít k doplnění pěších jednotek.

To byl již zcela otevřený a drzý útok nejen na bojovou hodnotu naší nové lidové armády rodící se v bojích po boku Sovětské armády, ale i otevřená sabotáž národně osvobozenického boje našeho lidu i zrada naší spojenecké smlouvy se Sovětským svazem.

Dík prozíravému vedení strany i vydatné pomoci sovětského velení nepodařilo se ani tentokrát londýnské klice dosáhnout svých záměrů. Tanková brigáda byla doplněna novými kádry, které nadšeným plněním výcvikových úkolů přispěly značnou měrou k tomu, že brigáda po průlomu u Jasla, jehož se jedním praporem spolu s dělostřelci zúčastnila, mohla být znovu doplněna bojovými vozidly a zúčastnit se dalších bojů.

Koncem ledna 1945 odevzdalo sovětské velení našim tankistům 60 nových tanků T-34, a tak brigáda plně bojeschopná mohla nastoupit v prvních dnech února 1945 v plné síle svou další bojovou cestu od Krosna na Kežmarok, aby se tam spojila s ostatními našimi jednotkami.

V té době připravovalo sovětské velení novou mohutnou ofensivu od Bielska (Polsko) na Moravskou Ostravu.

Vzhledem k tomu, že naše pěší brigády v té době vedly boje v těžko dostupném horském terénu, byla tanková brigáda přesunuta po několika denním odpočinku přes N. Targ do prostoru Bielska a tam podřízena

nejdříve 1. gardové armádě generála Grečka, později 38. armádě generála Moskalenka, s níž v březnu zahájila útok u městečka Žory. Se sovětskými jednotkami prolomila nepřátelskou obranu a v sestavě 38. armády po úporných bojích u osad Žory, Wodzislaw a Ratiborž pronikla přes Velké Petrovice u Chuchelné a Koberic na území naší republiky a spolu se sovětskými vojsky po těžkých bojích pomáhala osvobodit Opavu, Ostravu, Fulnek, Odry, Olomouc a prudkým pronásledováním spolu s čelními jednotkami generála Moskalenka pomáhala úplně rozbít Schörnerova vojska na Českomoravské vysočině a v ranních hodinách dne 10. května 1945 jako první československá vojenská jednotka dorazila do svobodné Prahy.

Sovětské velení vysoce ocenilo bojovou činnost našich tankistů, když po několikerych pochvalách v rozkazech vrchního velitele generalissima Stalina vyznamenalo brigádu zástavou, za hrdinství v bojích o Ostravu Suvorovovým řádem II. třídy a řadu příslušníků brigády vysokými řády a medailemi.

Existence v bojích zakalených a pevnou bojovou družbou se Sovětskou armádou spojených československých jednotek byla i nadále solí v očích londýnské i domácí reakci, která se i nadále připravovala na zvrát a na to, aby se znovu mohla chopit moci. Proto se všemožnými intrikami snažila mezi jiným dosáhnout též toho, aby základem tankového a mechanisovaného vojska nové armády nebyla naše tanková brigáda ze Sovětského svazu, nýbrž ta, kterou všemožně šetřili v Anglii a u Dunkerque. A jak ukázal proces proti bandě Slánského, bylo právě tankové vojsko vedle letectva jedním z hlavních objektů náporu reakce v jejich hanebných plánech.

Bdělостí Komunistické strany Československa byly však všechny pokusy reakce definitivně rozbity historickým vítězstvím našeho lidu v únorových dnech roku 1948.

S bratrskou pomocí Sovětské armády, která poskytla nejnutnější doplnění bojovými vozidly, mohla být i v tankovém vojsku stejně jako v jiných zbraních nastoupena důsledně cesta vytyčená pro budování armády Košickým vládním programem.

Dík nebyvalému rozvoji našeho průmyslu a každodenní péči Komunistické strany Československa, vlády i všeho pracujícího lidu, díky nezištné odborné i technické pomoci Sovětské armády i pracovníků sovětského průmyslu byla vytvořena taková ekonomická základna, která dovolila přebudovat naši lidovou armádu a v ní i tankové a mechanisované vojsko tak, aby byly plně na výši soudobých požadavků. Jak řekl soudruh Široký při návratu z moskevské konference: „Náš průmysl může vyrábět nejen pěkné stroje a zařízení, ledničky a pračky, ale také nejdokonalejší výzbroj, reaktivní stíhačky, kanony, tanky a vše, čeho je třeba naší skvělé armádě k její bojeschopnosti.“

Nejen to — strana stejně jako ostatním druhům vojsk dala i tankovému vojsku skvělé, pracujícímu lidu plně oddané kádry. Byly vybudovány a nově zřízeny školy pro jejich přípravu, vybudována dostatečná učebně materiální základna. Rok co rok doplňují řady našich tankistů noví věci socialismu oddaní branci z továren, polí a kanceláří, důstojnický sbor je rok co rok posilován odborně i politicky zdatnějšími absolventy škol a učilišť.

Pracovníci našeho průmyslu rok co rok dávají nám dokonalejší stroje

a v takových počtech, které plně zabezpečují vysokou bojeschopnost tankového a mechanisovaného vojska.

Tím jsou vytvářeny všechny předpoklady, aby stejně jako ostatní druhy vojsk i tankové vojsko rychle a dále zvyšovalo svou bojeschopnost a plně zvládlo všechny nové otázky a úkoly, které před nás postavil X. sjezd KSČ vzhledem k reálnému nebezpečí nové války, kterou s použitím atomových zbraní proti nám připravují nenapravitelní váleční štváči pod vedením americko-anglických imperialistů.

Při všestranné péči a pomoci Komunistické strany Československa, vlády, presidenta republiky a všeho pracujícího lidu můžeme se ctí splnit tyto veliké úkoly, jestliže budeme nadále rozvíjet a prohlubovat naše ve společných bojích zakalené přátelství se sovětskými tankisty, našimi rádci a učiteli.

Tankové a mechanisované vojsko naší lidové armády se zrodilo v těžkých bojích s hitlerovskými okupanty i s vlastní reakcí. Ve společných bojích Veliké vlastenecké války se zrodilo i nerozborné přátelství našich a sovětských tankistů.

Upevňovat a dále rozvíjet toto přátelství, ochotně přebírat všechny jejich bohaté zkušenosti, uskutečňovat je v každodenní práci, mistrovsky ovládnout bojovou techniku, naučit se ji dokonale ošetřovat a udržovat ve vysoké bojové pohotovosti, řídit ji ve vysokých rychlostech, pružně a nepřetržitě velet jednotkám, naučit je bojovat za všech ztížených podmínek ve dne i v noci při oboustranném použití atomových zbraní, učit vojáky na příkladech sovětských i našich tankistů lásce k vlasti a k jejímu pracujícímu lidu, iniciativě, smělosti a rozhodnosti, houževnatosti ve zdolávání překážek, vysoké organisovanosti a kázní, do písmene splnit rozkaz ministra národní obrany na letošní výcvikový rok — to jsou úkoly, jejichž splněním nejlépe oslavíme desáté výročí osvobození naší vlasti Sovětskou armádou a zabezpečíme, aby jakýkoli pokus agresorů narušit budovatelské úsilí našeho lidu byl drtivě odražen.

